

הרב יוסף צבי הלוי זצ"ל

יבמה שנתעברה מלאכותית

מבוא*

הרב יוסף צבי הלוי (קלמנס), ת"ח ליטאי מסלובודקה וחתנו של הרב נפתלי הרץ הלוי – רבה הראשי של יפו ומושבותיה, כיהן שנים רבות כאב בית הדין של תל אביב.

כת"ח מובהק הוא אף מילא את מקום חותנו (אחרי פטירתו בשנת תרס"ב-1902) כרה"ר של יפו, עד להגעתו של הרב אברהם יצחק הכהן קוק כעבור שנתיים בשנת תרס"ד (1904).

כאיש הלכה וסופר פורה, פרסם הרב הלוי סדרה ארוכה של ספרים הלכתיים מעשיים, ועליהם זכה ארבע פעמים בפרס הרב קוק ליצירה תורנית של עיריית תל אביב, עוד לפני שקיבל את פרס ישראל לספרות תורנית בשנת תשי"ח (1958).

דוגמה לפסק הלכה בנושא רפואי תורני, מובא בעמוד הבא, מתוך ספרו "אמירה נעימה תינא".

הנושא, שהיה אז חדשני מאד, הוא שאלת האפשרות לקיים את מצוות ייבום על ידי הזרעה מלאכותית.

* המבוא נכתב על ידי עורך אסיא.

אות י

מאמר יבמה שנתעברה מלאכותית

מאמר קודם

יבמה שנתעברה מהיבם באופן מלאכותי כגון שנזרק בתוכה זרע של היבם או ע"י אמבטיא כדאיתא בחגיגה (י"ד) ע"ש אם מקיים בזה מצות ייבום כיון שנתעברה ואיכא קימת שם ומקיים בזה להקים לאחיו שם בישראל או בעינן דוקא יבמה יבא עליה וליכא.

ענף א פרח א

ל"ת אבל אם נימא דבאופן מלאכותי אינו מקיים כלל מצות ייבום אתי שפיר ועיין בספר אמירה נעימה קמא מאמר י"ח ומאמר י"ד מה שכתבתי בענין פ"ר באופן מלאכותי אם מקיים בזה מצות פ"ר ועוד איכא להוכיח מתא דאמרינן ביבמות (ב) מקרא דאם לא יחפץ לומדין דכל העולין ליבום עולין לחליצה וכל שאין עולין לייבום אין עולין לחליצה הא אם נימא דיבום באופן מלאכותי מקיים מצות ייבום הא חייבי כריתות נמי אפשר שעולה לייבום וצריך להיות עולה לחליצה.

פרח ג

ועוד נראה דא"א לומר דבאופן מלאכותי מקיימין מצות יבום משום דמצות יבום אינו מקיים אלא לאחר שקונה את היבמה לאישות ונכנסה ברשותו לגמרי כאשר גמורה לכל דבר עד שאחר לקוחין אינו צריך חליצה ואינה ניתרת לעלמא אלא בגט דהא כתיב יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה בעינן דוקא דולקחה לו לאשה כדמבואר בתוס' יבמות (נד.) ד"ה ישן וז"ל: פ"י בקונטרס משום דלא הוי בר דעת והקשו הא קטן אע"ג נימא דמצות יבום אפשר לקיים אפילו בלי קנין מאי מקשים התוס' הא איכא למימר דקרא בעינן למעט דאינו בר מצות יבום משום דאינו בר דעת מה"א דהוא בר מקיים בר קנין משום דאינו בר דעת מה"א דהוא בר קנין מצות יבום הילכך צריך קרא למעט קטן אבל אם נימא דמצות יבום ליכא אלא לאחר שקנה אותה משום דבעינן ולקחה וכיון דקטן לאו בר קנין משום דלאו בר דעת הילכך שפיר מקשים אי לאו דמעטיה מקרא ה"א דקונה אע"ג דלאו בר דעת והא קנין מה"ת ליכא ביבמה אלא ביאה כדכתיב יבמה יבא עליה הילכך א"א לקיים מצות יבום באופן מלאכותי דהא באופן מלאכותי חסר הקנין ובלי הקנין יבום ליכא.

והנה ביבמות (נד) כתבו התוס' בד"ה וכי וז"ל: וא"ת והא איצטריך לאשמעינן ביאה ביבמה דלא כתיב אלא הכא וז"ל דמלקים לאחיו שם נפקא עכ"ל. ואם איתא דנתעברה באופן מלאכותי ג"כ מקיים להקים שם בישראל הא מלקים לאחיו שם לא מצי נפיק ביאה ביבמה דהא אפשר לקיים להקים לאחיו בלי ביאה דאם נימא דלהקים לאחיו שם מקיים אפילו באופן מלאכותי הא בעינן יבמה יבא עליה לביאה גמורה אולם צריך לדעת מנא ליה דלהקים לאחיו שם אינו מקיים אלא ע"י ביאה דילמא להקים לאחיו מקיים אפילו ע"י מלאכותי והילכך יבמה יבא עליה מיותר ויבמה יבא עליה בעינן לדרשה בין שוגג בין מויד כ"ר ואיכא למימר דס"ל להתוס' דלהקים לאחיו שם משמע ע"י היבם בפועל ממש לא ע"י אמצעי.

פרח ב

ועוד אם נימא דאם נתעברה מהיבם באופן מלאכותי מקיים מצות יבום להקים לאחיו שם תקשה הא דילפינן מעליה דערוה פטורה מייבום ומחליצה ומלצור נפקא דחמשה עשר נשים פטורות צרותיהן ומקשה אחי הגמרא טעמא דכתב רחמנא עליה כ"ר אימר דאמרינן אתי עשה ודחי ל"ת ל"ת גרידא ל"ת שיש בה כרת מי דחי ואם נימא דגם באופן מלאכותי מקיים מצות ייבום הילכך אי לאו עליה ה"א דגם בערוה חייב במצות ייבום ולקיים באופן מלאכותי דליכא איסור ערוה ועוד צריך להבין למה באמת ערוה פטור מן היבום הא אפשר לקיים מצות בלי איסור ערוה כגון באופן מלאכותי ועוד התוס' (שם ג:) ד"ה כתבו וז"ל: וא"ת ואמאי לא ילפינן לידחי עשה דייבום דדחי ל"ת דכרת כ"ר ואומר ר"י דמאשת אח לא מצי למילף בעלמא לדחי עשה ולידחי ל"ת שיש בו כרת דשאינו אשת אח דמצותה בכך ואי אפשר בענין אחר ע"ש. ואם נימא דאפשר לקיים מצות ייבום באופן מלאכותי הא אפשר לקיים בלי לעבור על